

penas particeps efficitur quot
malis alijs futuris et p̄sentib;
hoib; occasionē p̄ inuēcōnem
nouam ammittat. **S**ecūdo
q̄ oēs inuētores nouitatum
illicitarū oēs mali fuerunt et si
sij hoim. Nam p̄mus inuētor
auaritiē fuit cayn qui p̄mus ci
uitatē fecit **gēn. iij.** iniuriā fa
ctēs illic fugit. mēsuras fecit et
terminos in agris statuit. **A**b
isto cayn septimo gradu descen
dit lamech. qui primus biga
miā reperit et sic primus adul
ter fuit hui; filij et filie omnes
fere curiosas artes reperierūt
ut h̄s **gēn. iij.** quia eius filius
yabel p̄r fuit habitātum in tē
torijs. **T**hubalchayn p̄mus
sculptuās m̄o aliu cuiosās fecit
Roema filia p̄mo variam tex
turam reperit. cū a principio
a dō aialiu pellib; cooperimē
ta fuerit ordinata **T**ubal ip̄
fuit p̄r canētū in cithara et or
gano. **h**ec omnia **gēn. iij.** et li. ij.
spe. histo. vincenci. **H**ij etiā
cū om̄i sua cognacōne diluuiō
interierūt. **T**ercō q̄ omnes q̄
postea auerūt vel dilatauerūt
nouitatu inuēcōnes mali fue
rūt et miserabilē mortui. ut ex
martimiana p̄t; histoia v̄bile
gitur q̄ tulius hostilius tertio
de primis regibus rōnoz sc;
post romalū secūdus q̄ p̄mus
purpura est vsus et tādē cū tō

domo sua fulmine arsit. **N**ero
imperator quātus ab octauia
no q̄ piscabatur retib; aureas
que sericis fumib; extēdebatuz
nullā vestē bis induit. soleas
argēteas mulis fecit. tādē a
rōmis de palacō fugatus extē
romam seipm̄ interfecit. et a lu
pis dicitur omestus. **A**ureli;
imperator rōnus primū apud
rōnos de padema capiti inuē
it gēmis. fulmine corripitur. s;
nō moritur. tādē fraude ser
uū sui occisus ē. **D**iocletianus
imperator p̄mus gēmas vesti
bus. caltiamentisq; immisit. **C**ū
omēs retzō principes sola pur
pura vterētur. tādē veneno
perijt. **T**arquinus sup̄b; rex
rōnoz a romulo septim; exco
gitauit oia tormētōz genera
catenas. tormēta. carceres.
opeds exiliū et h̄mōi. **h**ic pro
pter tarquinū filium suū qui
lucretiā nobilē sciam corrupit
a regno et a rō est expulsus in
exiliū. **h**ec de martimiana **I**tem
symon magus wlare wlens
corruit occisus. **I**tem ethierus
monach; postea. primo iuue
nis i gēiosus wlare wlēs ceci
dit nō mortuus. s; cōfractis pe
dib; ut refert vincētius in spe
culo historiali **E**cce quō om̄es
curiositatū inuētores grauitez
puniti sunt

¶ Capitulū. xvij.

Creatio hic prohibet preciositas vestium quae ex superbia inani gloria vel ex presumptione procedit. Modestia enim ut ambrosius libro de officiis dicit. Circa exteriorem cultum seu oratum consistit cui opponitur immodestia. Circa quod primo videndum de illicitis vestimentis. Secundo de hijs quae dissuadet talium superbia. Tertio a utilitas vestium sit laudabilis. Quantum ad primum est dubium utrum cum exteriori ornatum possit esse virtus et vitium. Respondet thomas 2. 2. q. 149. In ipsi rebus exterioribus quibus homo utitur non est aliquod vitium sed ex parte hominis qui immoderate utitur eis. Sed quia quidam dicunt quod cum in corde sit virtus non autem in vestibus potest quis equae deferre tunicam preciosam et in habitu seculari latere cor humile sicut in humili veste e converso et ovili cor lupinum potest latere. Idcirco tria sunt notanda. Primo quod circa exteriori vestitum virtutes consistunt siue exercentur quod licet omnes virtutes subiective sint in anima et essentialiter tamen cum actu exterioribus exercentur qui eorum sunt materia. Exempli gratia memoria est mentis habitus sed in distributione pecuniarum exercetur sic fides confessione. Hic etiam humilitatem et simplicitatem no-

minat andronicus dicit thomas habitus modestos vestimentorum unde sicut stultum est dicere Si cor est misericors nulla vis de operibus misericordie exterioribus. Sic etiam dicitur in ethicorum eutropelia ponitur habitus modificatus verborum vel factorum solaciorum. Secundo non quod per exteriori vestitum virtutes mentis adesse comprobantur unde si humiliter in vestimento procedis ex corde hoc manuit dicente bernhardo in apologetico. Ex corde thesauro sine dubio procedit quicquid foris apparet virtutum scilicet siue virtutum unde si preciosum deferret vestitum de corde vicioso procedit nam secundum philosophum in ethicorum habitus semper inclinant ad actum ex quibus generantur. Tertio notandum quod per exteriori vestitum virtutes acquiruntur partim quod studendo et legendo scientia acquiruntur. Et eadem ratione humilia vestimenta portando humilitatis habitus acquiruntur patet igitur quod fatue dicant qui inquit. Si cor bonum est nulla vis erit in vestimento. Dubitatur secundo utrum vestes preciosas deferre sit peccatum. Respondetur quod sic unde super illo luc. xvi. Induebatur purpura et bisso dicit gregorius. Si cultus preciosarum vestium in culpa non esset

sermo dei nō tam vigilāter ex-
primeret. q̄ diues purpura a
bisso indutus ap̄d iferos tor-
q̄batur. ⁊ probatur racōe. q̄
p̄tiosum dicitur relatiōe. ⁊ ita
sonat p̄tiositas in excessum
p̄p̄rii mōi p̄mo icludit cor-
rupcōe; modi cū p̄p̄riū sta-
tū; corrupcō vel excessus mo-
di ē p̄c̄m dicit **aug.** .li. de na-
tura boni. peccatū consistit in cor-
rupcōne boni q̄d consistit in mō-
dī spē ⁊ ordine. **¶** Dicit tñ thō.
vbi sup̄. Si illi qui in dignita-
tibus constituitur. vel etiā mini-
stri altaris p̄c̄tiosioribus vesti-
b; q̄ ceteri induuntur. hoc non
ē propter sui gloriā s; ad sig-
nificandā excellētā sui ministe-
rii vel cultus diuini ⁊ ideo in
eis nō ē vicōsum. **¶** Et sc̄d; p̄. de
palude in. iij. di. xxiiij. p̄c̄tiosa
vestis ad p̄p̄am mūdi est in
culpa. sed ad honore dei p̄orta
est latra. de hac materia dicit
Alexāder de halis in sūma sic
vti p̄tiosis vestibus ē in se ma-
lū. eo q̄ vsus vestis debet esse
ad necessitatē nō ad curiosita-
tem vel voluptatē. p̄c̄tiositas
autē vestis curiositatē dicit. ⁊
ideo in se malū ē. **¶** vnde. i. thi. vi.
habētes alimēta ⁊ quibus te-
gamur hijs cōtēti simus **glō.**
q̄ vltra tendit malū inueit. p̄t
aut bene fieri ut cū aliq̄s vtitur
p̄tiosis vestib; ex officio digni-

tatis ut reges ⁊ nobiles ⁊ eis
assistētes. qui lic; paupes sint
vtuntur tñ p̄c̄tiosis nō ad ostē-
tationem sui vel honorem. sed
ad honore dñoz suoz. **¶** Bifi-
ter ⁊ mulieres cū vtuntur pre-
c̄tiosis vestib; non ad ostētacō-
nē sui vel ad voluptatē carnis
s; tñ ut placeāt viris suis vt
p̄c̄tios nō ē eis p̄c̄m. **¶** Et si di-
cis q̄ oia facta sunt propter
hoies; **¶** Dicēd; lic; hoc v̄z fit. tñ
p̄c̄tiositas vestiu nō est facta p̄-
pter statū oim hoim s; propt̄
eos quibus cōuenit ex officio
dignitatis hoc alexāder de hal
¶ Et post pauca dicit. ⁊ lic; mu-
lieres ornari auro ⁊ margari-
tis in se malū sic propter dñm
ctōem actus ad materiā indebi-
tā. eo q̄ mulier cū fit facta ad
dei p̄maginem nō d; querere
decorem ex artificio **¶** Tñ qñ de
volūate maiorū fatiūt ut obser-
uet eoz gratiam. vel ut more
regionis vel ciuitatis obuet
cū modestia tñ vel ut gradū
dignitatis obuet excusatur
a p̄c̄o. **¶** Sic de hester legitur
h̄st. v. q̄ induta ē regalib; in-
dumentis habebat etiā coronā
in capite suo quā nō gestabat
causa supbie s; ut gradū dig-
nitatis obseruaret **h̄ster. xiiij.**
h̄c ille. **¶** Sed qd de virgini-
b; vel de illis q̄ maiores nō ha-
bēt. **¶** idē **¶** Si virgo nō p̄t

nubere peccat grauius se p̄tios
ornādo nisi hoc faciat ut cōser
uet gradū dignitatis q̄ in tali
virgine debz esse ōtus simplex
nō p̄ciosus. **Sicut** dicit iero.
que scz nesciat eē pulchra et q̄
negligat forme bonū q̄ proce
des ad publicū non pectus a
collū denudet. nec pallio ruela
to ceruicem aperiat sed q̄ celet
faciem. virgo enī dum virgo ē
cogitet que dei sūt ut dicitur. **i.**
cor̄. vij. **Si** autem p̄ponit nu
bere non peccat se p̄tios ornā
do ut placeat illi cui p̄ponit nu
bere modēate tamen ut non p
uocet ad libidīnē sed in se ha
beat decētiam muliebrem vnde
i. cor̄. vij. **Virgo** non peccat
si nubat. ergo nec ornando ut
nubat **hxc** ille. **Huic** cōcorda
re videtur augusti? ad possido
niū in eplā **Nolo** inquit de ōr
mentis auri vel vestis p̄p̄o
peram habere i prohibēdo sen
tenciam nisi i eos qui neqz cō
iugati neqz coniugari cupien
tes cogitare de b̄t quomō pla
ceant d̄o. **Illi** aut cogitāt que
sūt mūdi quo placeāt. vel viri
vxoibus. vel mulieres maitis
nisi q̄ capillos nudare femia
q̄setiam v̄laē caput ap̄lus iū
bet nec maritatas decet. **Ex**
p̄missis patet q̄ p̄ciositas ve
stīū nouem generibz hominū
plus q̄ min? cōceditur. **Primo**

sacerdotibus in dīno officio cō
ceditur et in eis ē cultus latrice
et quibus optat ex officio dig
nitatis. **Sicut** dñs papa ut di
cit alexander vbi p̄us vtitur p̄
ciosus ex officio dignitatis scz rō
ni imperij quam dignitatē **Cō**
statimus dicitur rōne ecclesie
cōtulisse vnde in signum hui?
dñs papa defert signa imp̄ia
lia. **Secūdo** reges et nobiles
et eis assistētes etiā si sint pau
peres. **Tercio** quicumqz alius
quādo hoc exigit cōsuetudo re
giōis et mores eoz inter quos
aliqui viuūt tūc enī possunt
p̄ciosus vestibus vti sc̄dm tho.
et alexand. vnde d̄. xli. dicitur
Sicut in cibis mores eozū cū
quibus viuim? obseruare mo
nemur. sic de indumētis intelli
gendum est. **Et** loq̄tur sp̄ali
ter de clericis **Clerici** etiam qui
nō habent de patrimonio cru
cifixi sed tm viuūt de p̄prio p̄ri
momio possunt vti p̄cios vesti
bus ea intencōne ut seruēt gra
dū sue nobilitatis. **Qui** autem
viuunt de patrimonio crucifixi
vel sunt in sacris ordīnibus cō
stituti peccant vtendo vestib?
p̄ciosis nisi eis optat ex officio
dignitatis ut de papa dictum
fuit. vnde super illo **math. iij.**
iohānes habebat vestimentū
glosa seruus dei non debet ha
bere vest imētum ad decōre vel

ad delectationem. sed tamen ad te-
gendam nuditatem. **Et. xxxi. q. iiii.**
omnis iactantia et iactura corpo-
ralis aliena est a sacro ordine.
Omnes ergo episcopi et clericos
quod se fulgidis et claris vestimen-
tis ornari emendari oportet. **Itē**
di. xli. par. c. i. a. z. cū. vste. hu-
mili. nō. reprobam. ?. sic et or-
nati propter corporis diligentiam
infucati laudam. ? . dissolutos
et fractos vestibus non recipim.
nec obstat illud. **i. pe. i. vs. est.**
genus electum regale sacerdo-
tium. Ex quo videtur quod cum ha-
bent dominacionem in populo ratio-
ne dominacionis prout vestibus
preconis. **sc. q. licet. aliqui. habe-**
ant. dñacōez. in. p̄plo. qz. tñ. eis.
data. ē. in. elemosinā. nō. tenen-
tur. cā. dñacōis. talis. vti. vsti-
b⁹. p̄cōis. p̄nt. tñ. cleici. ut. pre-
missum. ē. vstibz. p̄cōis. vti. ex-
offitio. dignitatis. s̄. s̄m. p̄rie. cō-
suetudinē. modē. tñ. Et. hijs.
exceptis. que. exp̄sse. p̄hibētur.
ext̄. iij. de. vi. a. ho. clericorum.
vbi. d̄. pannis. rubris. aut. viri-
dib⁹. clenci. nō. vtātur. Corri-
gias. auri. vel. argēti. ortum. ha-
bētes. non. ferāt. s̄. neqz. anulos.
nisi. quibz. op̄tēt. ex. officio. dig-
nitatis. hęc. oia. alexā. Quarto.
omigate. possunt. vti. vstimen-
tis. nobilibz. scōz. suū. statū. Rū-
to. virgines. nupture. ut. dictū.
est. Sexto. virgines. nobiles

etiam non nupture. unde cecilia
intus alicio et extra aureis ve-
stibus tegebatur. **Septimo. vi-**
due. nupture. eadē. racōe. sicut.
virgines. nupture. Octauo. hu-
mili. habitu. et. decēti. vti. dē. bēt.
virgines. et. vidue. in. castitate.
viuere. volētis. nō. sup̄. ho. No-
no. religiosi. mīme. Dubita. s̄.
tur. iij. quot. modis. in. vstītu.
quis. peccare. possit. s̄. s̄m. t̄. ho.
multipliciter. tā. in. immoderā-
cia. q̄. in. defectu. inter. q̄. virtus.
mediū. tenet. q̄. modestia. d̄. z.
Igitur. peccatur. xij. modis. in.
immoderātia. Primo. mō. p̄. cō-
pacōem. ad. osuetudinē. hoim.
cū. quibus. aliquis. viuit. vnde.
dicit. bt̄. aug. iij. ofeb. Que.
otra. morē. hoim. sūt. flagitia. p̄.
morum. diuinitate. vitāda. sunt.
ut. pactum. inter. se. ciuitatis. et.
gētis. osuetudie. v̄. lege. firma-
tum. nulla. ciuis. aut. peregrini.
libidie. violetur. Turpis. enī.
est. pars. ois. vniūso. suo. nō. cō-
gruens. Ex. quo. p̄t. qz. peccāt.
nouaz. inātionū. inuētores. in.
vestibz. et. alijs. peregrinis. mo-
dis. se. vstētēs. qz. cōi. osuetudi-
nem. fatiunt. et. sub. isto. cōtine-
tur. ext̄. neitas. vstium. id. est.
cū. q̄s. vult. habere. vestes. alijs.
dissimiles. vnde. soph. i. visita-
to. sup̄. principes. et. super. filios.
regis. et. sup̄. o. nes. qui. vstīti.
sunt. et. in. a. vti. vste. peregrina

Secundo modo potest esse immoderatio in usu talium rerum ex inordinato affectu mentis ex quo quandoque contingit quod homo nimis libidinosè utatur talibus siue secundum consuetudinem eorum cum quibus vivit siue etiam propter eorum consuetudinem. Et fit per superabundantiam tribus modis. vno modo per hoc quod homo ex superfluo cultu vestium gloriam hominum querit putatque vestes et alia huiusmodi pertinent ad quandam ornamentum ut patuit in probatione per Gregorium in secundo dubio. nemo quippe vestimenta precipua vel preciosa scilicet excedentia statum proprium nisi ad inanem gloriam querit. nemo etiam vultibi preciosis vestibus indui vbi a nemine potest videri. Quarto modo secundum quod homo per superfluum cultum vestium querit delicias secundum quod vestes ordinantur ad corporis fomentum. Et ideo mollicies vestium est vitium de quo math. xi. Qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt vbi Gregorius. Remo estimet in fluxu atque in studio preciosarum vestium peccatum deesse. Quia si hoc culpa non esset nullo modo dominus iohannem de vestimenti sui aupertate laudasset hanc molliem crisostomus super apostolum etiam in mulieribus reprobat eas ostendens non semper naturaliter delicatas esse. sed ex consuetudine mala ut

apparere in rusticis feminis duas sustinentibus et delicatis virginibus que cilicio corporum domabant. Quarto modo secundum quod nimiam sollicitudinem que apponit ad exteriorum vestium culturam etiam si non sit aliquam inordinacionem ex parte finis unde in vitas patrum quidam prouidentis ornamentum metricè fleuit et querentibus causam ait due res me flere faciunt istius mulieris predicatio et quod deo meo nunquam tanto studio meam animam orium. Item de sancto nono episcopo ibidem similiter legitur quod visa certissima meretice margarita nomine fleuit ob secundam causam dictam. has quinque ponit theodorus. Sexto superfluitas in quantitate otiosa ut sunt que nimis longas vestes portant terram cooperientes puluere suscitantes pulices colligentes et demones in pedibus velentes. Exempulum de preterito videte dyabolus ridere a quo causam querens. Ex de modo. sotum meum in cauda mulieris egerantem vidi et in tractu lutum incidere. Et de alio solitario legitur quod pro paupertate matta vestem plongauit et vocem audiuit. Si apostolus posses grandiora facere? Sic quidam viri ut longiores sint fatiunt et calopedia alta induunt utriusque quos presens neque in tibiis viri beneplacitum erit ei. Et i. regum. xvi. Cum pater dauid periret eliab pro magnum tanquam regno dignum. samueli dixit deus

ad samuel ne respicias vultū
eius a altitudine stature eius
qm̄ abiecti eū. nec iuxta intuitū
hominis iudico. **Sep̄tio** sup̄flui
tas in quātitate discreta q̄ w
lūt habere diuisa paria. v̄stū
a potius a tinea s̄ medi q̄ cri
stū indui. **Cont̄** quos iacobi
v. agite nūc diuites et ploate
ylulantes in miserijs vestris
q̄ euenient v̄b̄ diuitie v̄re pu
trefacte sūt et v̄stimēta a tinea
is comesta. **De r̄i.** clamāt nu
di clamāt famelici cōquerūt
v̄b̄ frigore a fame miserabili
ter laborantes. **Quid** ofērt tot
mutatoria v̄stium extensa in
pt̄icis v̄l p̄licata in manticis.
Octauo mateie precōsitias
i sc̄ico. auro. v̄l argento. vbi
nō quō deficit in curiositate
hūana industria. **P̄rio** fuit v̄
stis pellis cū lana q̄ **gēn. iij. d̄z**
Fecit deus ade a v̄xori sue tu
nicas pelliceas. **Secūdo** pro
cessit ad puram lanam q̄ lem̄
oz est pelle quā artem noema
reperit filia lamech p̄mi adul
teri. **Tercō** processum ē ad cor
tices herbaz sc̄z ad limū. **Quaz**
to ad stercorea v̄rmū sc̄z seicū
Quinto ad aurifigiū a ad lapi
des precōsios qui nunq̄ v̄iti
fuerut. nec pars rei v̄uentis.
Nono colois vaietas. nā cle
ricis phibet̄ coloz viridis a
rutilus a varius. **Racō** q̄ d̄z?

naturā velleis in neutro sic co
lorauit. **Exēplum.** Quedā de
uotissima virgo talia ferre no
luit dicēs ouis que nunq̄ pec
cauit naturali cōtētatur colore
Cur ergo q̄ peccauit v̄tar p̄tio
so. **Decio** v̄stem h̄ndi iniusta
importunitas. v̄lētēs ei v̄sti
ri sup̄flue. occasionem dāt q̄
pecunia acq̄ritur arte illicita
v̄nde iere. ij. In alis tuis inuē
tus est sāguis aiarū pauperū
et innocentum. **V̄ndecimo** ex
parte defect? habitus fit rep̄
h̄sibilis dupliciter dicit thō.
sc̄dm affectū vno modo ex ne
gligētia hois q̄ nō adhibet̄ stu
diū v̄l laborem ad hoc q̄ exte
riori ōrtu v̄tatur sc̄z q̄ opoz
tet. v̄n p̄hus dicit. **vij. ethicoz.**
q̄ ad mollitiē pertinet q̄ aliq̄s
trahat v̄stimētum p̄ terrā ut
nō laboret eleuādo ip̄sū. **Alio**
mō et est duodecimus ex eo q̄
ip̄m defectum exterioris cultus
ad gloriāz ordiat. v̄nde dicit
Aug? in sermōe dñi in mōte
nō i solo rerum corporeaz m̄
toze atq̄ p̄pa sed i ip̄his sor
dibus et lutosis esse iactātiā
et eo piculiosiorē quo sub noi
ne v̄itutis dei decipit. **Et p̄hs**
dicit. **iiij. ethicoz** q̄ a sup̄ha
bundātia a immoderatus de
fectus ad iactantiā pertinet
Ideo de b̄tō **aug?** d̄z q̄ nec v̄
stes nimis p̄cōsas. nec nimis

abiectione habere voluit. quia in utroque
quod habet suam gloriam querunt

Capitulum
lxxviii.

Dabitur utrumque mulie-
res peccet moraliter in
superfluo ornatu. **R**ndz;
tho. vbi sup. Circa ornatum mu-
lierum sunt eadem attendenda
que supra communitate dicta sunt
circa exteriorum cultum videlicet quia
quod prima et duo ultima et in super-
quod dicit aliud speciale scilicet quod mu-
liebris cultus viros ad lasciviam
prouocat secundum illud **ps. vii.**
Ecce mulier occurrit illi ornata
metrico preparata ad capiendam
animas. potest tamen mulier
licite operam dare ad hoc ut vi-
ro suo placeat ne per eius contemp-
tum in adulterium labatur. **vñ**
i. cor. vii. Mulier que nupta
est cogitat que mundi sunt quomodo
placeat viro. **E**t ideo si mulier
coniugata ad hoc se ornent ut vi-
ro suo placeat potest hoc facere abs-
que peccato. **vñ de. i. thi. ij.** dicit
apostolus **M**ulieres in habitu or-
to cum reuerentia et sobrietate or-
nantes se non in tortis crinibus
nec auro nec margaritis. aut ve-
ste pretiosa per quod datur intel-
ligi quod sobrius et modestus or-
tus non prohibetur mulieribus
sed superfluus et inuerecundus et
impudicus. **I**lle autem mulieris qui
viros non habet nec volunt ha-

tere a sunt in statu non habent
non possunt absque peccato appete-
re placere virorum aspectibus
ad concupiscendum. quia hoc est
dare eis incertum peccandi. **E**t si
quedam hac intentione se ornent
ut alios prouocent ad concupis-
cenciam moraliter peccant. **S**i
autem ex quadam leuitate vel ex
vanitate propter quadam iactan-
tiam non semper est morale pecca-
tum sed quandoque veniale. **E**t eadem
ratio est quantum ad hoc de viris.
Et licet mulieres caput nudan-
tes a peccato possint excusari qua-
do hoc non fit ex aliqua vanita-
te sed propter terre consuetudinem
tamen consuetudo talis non est lau-
dabilis hoc tho. **S**ed quid
de religiosis. **R**ndit vlticus li-
vi. tract. ij. c. x. preciosa vestitum
vel ortus tunc est morale pecca-
tum cum est contra professionem
alicuius. **S**icut cum aliquae mo-
niales professae paupertatem et seculi
abrenuntiationem ornant se ad
modum thrae carum mulierum
vel etiam monachi abiectione habi-
tu religionis sue. deferunt habi-
tum clericorum secularium. vel cum
hoc procedit ex superbia dan-
biliter vel ordinat ad prouo-
candum alios ad concupiscentias
illicitas. inexcusabiles autem sunt
mulieres cum a viris prohibite
nihilominus immoderate se or-
nant. patet enim quod tunc fatiunt